

УДК 551:316

Коленда Н.В.

СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА НАСЕЛЕННЯ ТА ЇЇ ОСНОВНІ СКЛАДОВІ

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк,
Винниченка 28, 43000*

UDC 551:316

Kolenda N.V.

THE SOCIAL SAFETY POPULATION AND ITS KEY COMPONENTS

*Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Vynnychenko 28,
43000*

В статті розглянуто підходи вітчизняних та зарубіжних науковців до трактування сутності поняття соціальної безпеки населення, дано авторське визначення. Охарактеризовано основні складові соціальної безпеки.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальний ризик, соціальна загроза.

In the article the going of home and foreign scientists near interpretation of essence of concept of social safety of population is considered, authorial determination is given. The basic constituents of social safety are described.

Keywords: social safety, social risk, social threat.

Поняття соціальної безпеки населення інтенсивно увійшло в науковий обіг досить недавно. Тому на сьогодні існують наукові дискусії щодо доцільності виділення соціальної безпеки як окремої складової національної безпеки. Подібні дискусійні положення виникають і при розробці та прийнятті ряду нормативно-правових актів, оскільки в одних з них можна зустріти поняття соціальної безпеки та визначити обов'язки держави щодо її забезпечення, в інших законодавчих актах така категорія упущена.

Авторське бачення заключається в тому, що на сьогодні доцільно окремо виділяти економічну, соціальну та екологічну безпеку та чітко визначити

обов'язки державних органів влади щодо їх забезпечення на кожному із рівнів (індивідуальному, локальному, регіональному, національному та глобальному). В цьому дослідженні пропонуємо зупинитися саме на визначенні сутності поняття соціальної безпеки населення та дослідженні її основних складових.

У науковій літературі поняття «соціальна безпека» почало формуватися з кінця 90-х років ХХ сторіччя. Зокрема, вперше термін «соціальна безпека» задекларовано у Всесвітній Соціальній Декларації (1995 р.), яка торкалась соціальних аспектів сталого розвитку, що покликані забезпечити соціальну безпеку у світі.

Декларацією про державний суверенітет України соціальна безпека держави розглядається як стан гарантованої правової та інституціональної захищеності життєво важливих соціальних інтересів як особи, так і суспільства від зовнішніх та внутрішніх загроз.

У Концепції національної безпеки України виокремлено 7 сфер національної безпеки України, до яких включена і соціальна. Її, у свою чергу, характеризують як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, що є необхідною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей. Проте, варто зазначити, що у прийнятому у 2003 році Законі «Про основи Національної безпеки» цей термін відсутній, зазначені лише при цьому загрози національним інтересам та національній безпеці у соціальній сфері.

Серед науковців також існують різні погляди щодо трактування сутності цього поняття (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи до трактування поняття «соціальна безпека»

Автори	Сутність підходу	Характерні ознаки
1	2	3
О. Новікова	Стан захищеності соціальних інтересів особи і суспільства від впливаючих на них загроз національній безпеці, наголошуючи при цьому, що стан безпеки є наслідком реалізації заходів соціального захисту, який характеризує їх результативність та ефективність [1]	Забезпечується через заходи соціального захисту

1	2	3
О. Давидюк	Стан суспільства, в тому числі всіх основних сфер виробництва, соціальної сфери, охорони внутрішнього конституційного порядку, зовнішньої безпеки, культури, при якому забезпечується номінальний рівень соціальних умов та соціальних благ – матеріальних, санітарно-епідеміологічних, екологічних, психологічних тощо, що визначають якість життя людини і суспільства в цілому та гарантується мінімальний ризик для життя, фізичного та психічного здоров'я людей [2]	Визначається як стан, за якого забезпечується номінальний рівень соціальних умов та благ
В. Данилишин, В. Куценко	Гарантується поліпшенням якості життя і є сукупністю видів безпек, що зумовлені структурою людської життєдіяльності, її сферами: відносини окремих індивідів, груп людей, побудовані таким чином, щоб у процесі їхнього розвитку не виникала небезпека для кожного з них; стійке функціонування соціальних інститутів, що забезпечує стабільний розвиток суспільства [3]	Стан стабільного розвитку суспільства, при якому поліпшується якість життя
П. Шевчук	Певний стан життєдіяльності особи, убезпечений комплексом організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на реалізацію соціальних інтересів, формування сприятливої демографічної ситуації, збереження генофонду держави і трансформацію трудових ресурсів відповідно до ринкових вимог [4]	Стан, коли наявні можливості для реалізації соціальних інтересів
О. Білорус	Надійна захищеність життєво важливих інтересів соціальних суб'єктів на макро- та мікрорівнях, збереження і розвиток людського потенціалу, підтримка ефективного стимулювання діяльності людей, систем їхньої соціалізації та життєзабезпечення, невмирущих цінностей, моральності [5]	Рівень захищеності соціальних інтересів населення
Б. Мінін	Стан суспільства, при якому забезпечується номінальний рівень соціальних умов і наданих соціальних благ – матеріальних, санітарно-епідеміологічних, екологічних, психологічних та інших, що визначають якість життя людини і суспільства [6]	Відповідає номінальному рівні соціальних умов і благ
В. Паламарчук	Недопущення умов, які б привели до неприйнятного зниження рівня життя основних верств населення і окремих соціальних груп, що обумовлює соціальну деградацію, а також забезпечення умов збереження соціальної перспективи для всіх верств населення [7]	Характеризується як стан, коли забезпечений прийнятний рівень життя
В. Скуратівський	Складову національної безпеки, що визначає стан захищеності життєво важливих інтересів суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також від загрози соціальним інтересам [8]	Стан захищеності від загроз

Розглянувши підходи науковців, вважаємо, що в основу формування змісту поняття «соціальна безпека населення» необхідно ставити соціальні інтереси, які б відображали фундаментальні цінності і прагнення діяльності, а також цивілізовані шляхи створення таких умов й засоби задоволення соціальних потреб.

Враховуючи вище викладене, можемо визначити, що соціальна безпека населення відповідає таким ознакам: надійна захищеність соціальних інтересів; створення умов для нормальної життєдіяльності; суспільно нормальний рівень соціальних умов та наданих соціальних благ; стабільність; збереження та розвиток людського потенціалу.

Отже, на наш погляд, поняття соціальної безпеки населення може бути визначене, як стан захищеності соціальних інтересів населення від загроз щодо його соціального стану та рівня життєзабезпечення, за якого відбувається збереження та розвиток людського потенціалу, протекти чи розширене відтворення населення, а також досягнення в суспільстві соціальної злагоди і цілісності.

Соціальну безпеку можна розглядати як комплексне, багатофункціональне утворення з розгалуженою структурою. Пропонуємо виділити структурні елементи соціальної безпеки відповідно до функціонального призначення (рис. 1).

Безпека проживання включає забезпечення населення достойними умовами проживання. Сюди включається територіальна безпека проживання, яка визначається показником щільності населення, просторова безпека (характеризується забезпеченістю житловою площею) та безпека умов проживання.

Безпека навчання включає забезпечення можливостей для здобуття освіти для всіх верств населення: дошкільної, початкової, середньої, вищої, післядипломної освіти та підвищення кваліфікації.

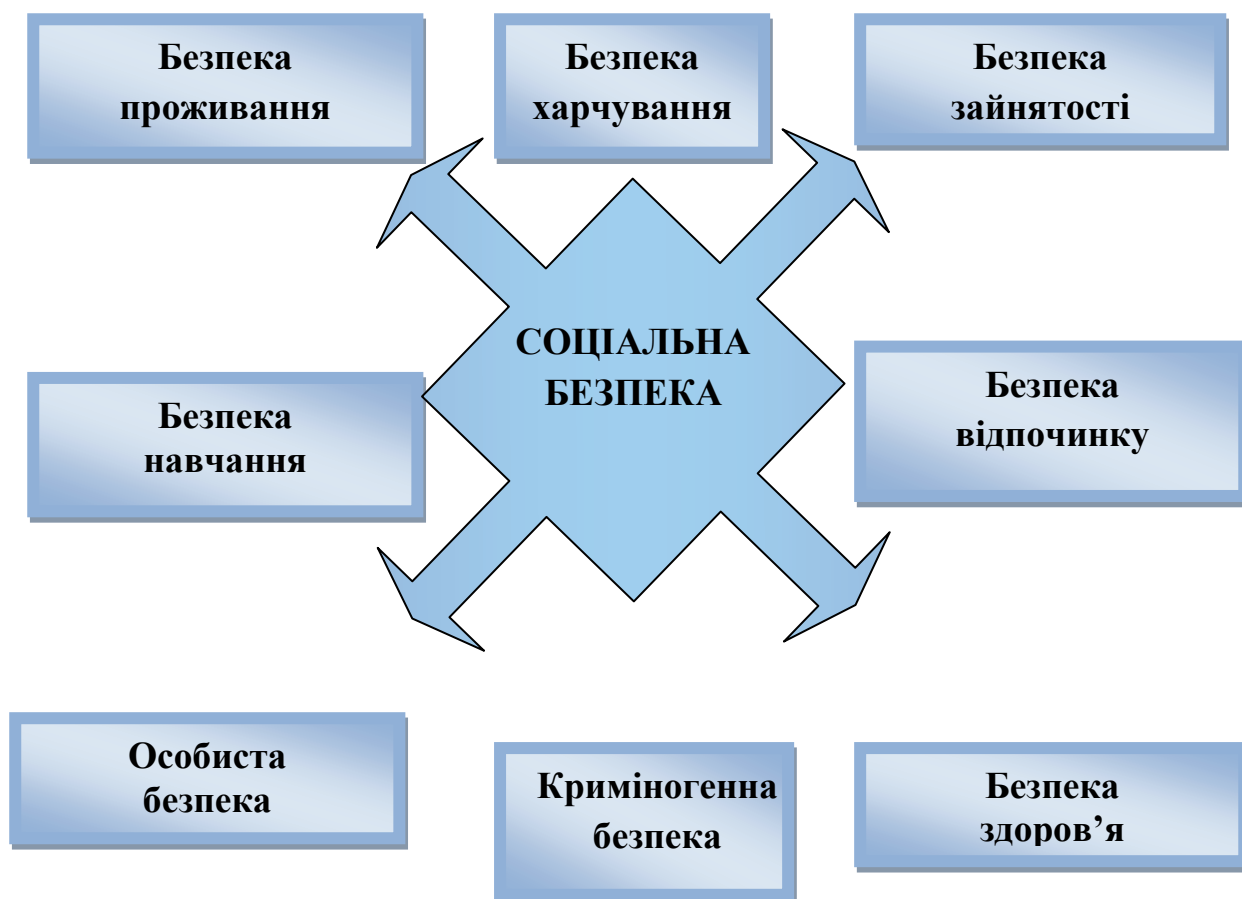

Рис. 1. Основні складові соціальної безпеки

Безпека зайнятості передбачає створення передумов для ефективної зайнятості всіх, хто бажає працювати. Сюди належить безпека формування трудового потенціалу, безпека безробіття, міграційна безпека, безпека оплати праці і соціального захисту.

Безпека відпочинку передбачає створення умов, які б забезпечили відновлення робочої сили, протесте та розширене відтворення населення. Сюди включається безпека рекреаційного, культурного, спортивного та короткотермінового відпочинку. Безпека здоров'я включає безпеку дитячого здоров'я, безпеку материнства, безпеку здоров'я людей похилого віку, безпеку здоров'я чоловіків. Безпека харчування характеризує фізичну й економічну доступність продуктів харчування, їх якість, різноманітність та калорійність. Особиста безпека передбачає захист основних прав і свобод громадян і включає релігійну безпеку, культурну безпеку, політичну безпеку, безпеку соціальних меншин, психологічну безпеку. Криміногенна безпека гарантує захист від фізичного насильства і погроз.

Як підсумок, варто зазначити, що відсутність соціальної безпеки або її окремої складової чи їх недостатній рівень, мають негативний вплив на розвиток всього суспільства. Це проявляється, в першу чергу, в тому, що згадана ситуація породжує негативні настрої серед населення, що в подальшому може спричинити появу соціальних вибухів а також загроз національній безпеці.

Література:

1. Новікова О.Ф. Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи їх вирішення / О.Ф. Новікова – Донецьк: ІЕП НАН України, 1997. – 460 с.
2. Давидюк О.О. Соціальна безпека: проблеми теоретичного аналізу та побудови системи показників. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=12:2010-06-10-20-35-51&catid=16:2010-06-10-20-23-45&Itemid=23.
3. Данилишин Б., Куценко В. Соціальна безпека – підґрунття сталого розвитку // Вісник НАНУ. – 2010. – № 1. – С.20-28.
4. Шевчук П.І. Соціальна політика. – Львів: Світ, 2003. – 400 с.
5. Глобалізація та безпека розвитку: [Монографія] / О.Г.Білорус, Д.Г.Лук'яненко та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
6. Минин Б.А. Возвратное право и социальная безопасность / Б.А. Минин. – М., 2000. –198 с.
7. Паламарчук В.М. Соціальна стратегія України у період здійснення соціальних реформ / В.М. Паламарчук / Національний інститут стратегічних досліджень. – К., 1993. – Вип. 11. – 31с.
8. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики / В.А.Скуратівський. Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.

References:

1. Novikova O.F. Sotsialna bezpeka: organizatsijno-ekonomichni problemu i shlyahu yih vurishennya / O.F. Novikova. – Donetsk: IEP NAN Ukrainu, 1997. –

460 s.

2. Davudyuk O.O. Sotsialna bezpeka: problem teoretichnogo analizu ta pobudovu systemu pokaznikiv. [Elektronnyj resyrs]. – regum dostypy: http://www.cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=12:2010-06-10-20-35-51&catid=16:2010-06-10-20-23-45&Itemid=23.

3. Danulushun B., Kytsenko V. Sotsialna bezpeka – pidgryntya stalogo rozvutky // Visnuk NANY. – 2010. – № 1. – S.20-28.

4. Shevchyc P.I. Sotsialna polituka. – Lviv: Svit, 2003. – 400 s.

5. Globalizatsiya ta bezpeka rozvutky: [Monografiya] / O.G. Biloy, D.G. Lukyanenko ta in. – K.: KNEY, 2001. – 733 s.

6. Minin B.A. Vozvratnoe pravo i sotsialna bezopasnost/ B.A. Minin. – M., 2000. –198 s.

7. Palamarchyk V.M. Sotsialna strategiya Ykrainu y period zdijsnennya sotsialnih reform / V.M. Palamarchyk / Natsionalnij instutyt strategichnih doslidgen. – K., 1993. – Vup. 11. – 31s.

8. Skyrativskuj V.A. Osnovu sotsialnoj polituku / V.A. Skyrativskuj. Navchalnij posibnuk. – K.: MAYP, 2002. – 200 s.